

**BOLALARGA VA KATTALARGA CHET TILINI O'RGATISH
METODIKASIDAGI FARQLAR**

*Andijon Davlat Chet tililar Instituti
Roman–German va Slavyan tillari fakulteti
Nemis tili yo'nalishi 401-guruh talabasi
Abdujalilova Xosiyatxon
Ilmiy rahbar: Nabiyeva Gulbahor
+998 93 082 03 29
xosiyatxonabdujalilova101@gmail.com*

Annotatsiya:

Ushbu maqolada bolalarga va kattalarga chet tilini o'rgatish metodikasidagi asosiy farqlar o'rganilgan. Bolalar va kattalar til o'rganishda psixologik, kognitiv, lingvistik va ijtimoiy jihatlar bo'yicha farq qiladi. Bolalarga o'rgatishda o'yinga asoslangan, ijodiy va qiziqarli metodlar qo'llanilsa, kattalar uchun maqsadga yo'naltirilgan va amaliy usullar samarali hisoblanadi.

Kalit so'zlar: Chet tili, bolalar, kattalar, o'rgatish metodikasi, psixologik yondashuv, lingvistik qiyoslash

Annotation:

This article explores the key differences in teaching methodologies for teaching foreign languages to children and adults. Children and adults differ in psychological, cognitive, linguistic, and social aspects when learning a language. For children, game-based, creative, and engaging methods are effective, while adults benefit more from goal-oriented and practical approaches.

Keywords: Foreign language, children, adults, teaching methodology, psychological approach, linguistic comparison

Аннотация:

В данной статье рассматриваются основные различия в методике преподавания иностранных языков детям и взрослым. Дети и взрослые отличаются в психологическом, когнитивном, лингвистическом и социальном аспектах при изучении языка. Для детей эффективны игровые, творческие и увлекательные методы, тогда как для взрослых более полезны целенаправленные и практические подходы.

Ключевые слова: Иностранный язык, дети, взрослые, методика обучения, психологический подход, лингвистическое сравнение

Bolalarga va Kattalarga Chet Tilini O'rgatish Metodikasidagi Farqlar

Chet tilini o'rgatish har bir yosh guruhiga nisbatan o'ziga xos yondashuv va metodlarni talab qiladi. Bolalar va kattalar uchun chet tilini o'rgatish metodikasidagi farqlar ularning psixologik, kognitiv, lingvistik va ijtimoiy jihatlaridagi tafovutlardan kelib chiqadi. Ushbu maqolada bolalar va kattalarga chet tilini o'rgatishning asosiy metodik farqlari haqida so'z yuritiladi.

1. Psixologik Yondashuv

Bolalar psixologik jihatdan yangi tilni o'rganishga tabiiy qiziqish bilan yondashadilar. Ular o'yin, ijodiy faoliyat va tasavvurlar orqali tilni yaxshi qabul qilishadi. Shu sababli, bolalarga o'qitishda ularning qiziqishini saqlab qolish uchun o'yinga asoslangan metodikalar qo'llaniladi. Bu jarayonda qiziqarli materiallar, turli vizual va eshituv materiallari, qo'shiqlar, o'yinlar katta rol o'ynaydi.

Kattalar esa ko'proq aniq maqsad va motivatsiya bilan til o'rganadilar. Ular yangi tilni ko'proq kasbiy yoki shaxsiy ehtiyojlari uchun o'rganishga moyil. Shu sababli, kattalar uchun darslarda maqsadga yo'naltirilgan va funksional metodlar qo'llaniladi. Ularning tilni o'rganish maqsadini aniqlash va ularga mos metodikani tanlash muhimdir.

2. Kognitiv Jihatdan Farqlar

Kognitiv rivojlanish yoshga qarab o'zgaradi. Bolalar tez va intuitiv ravishda o'rganadilar, ularning eslab qolish qobiliyati yuqori, lekin ular murakkab grammatik qoidalarni tushunish va qo'llashda qiyinchilikka duch kelishi mumkin. Shu sababli, bolalar uchun chet tilini o'rgatishda muhitga moslashish, kundalik suhbatlarda tilni qo'llash va turli dialoglar orqali tilni o'rgatish samaraliroqdir.

Kattalar esa tilning murakkab tuzilishini va grammatik qoidalarni yaxshi tushunishadi. Ular lo'nda va aniq ma'lumotlar orqali o'rganishga moyil bo'lganligi sababli grammatikaga oid batafsil tushuntirishlarni talab qiladilar. Bundan tashqari, kattalar o'rganishda birlamchi e'tiborni tilning tuzilishiga va leksik repertuarni oshirishga qaratishadi.

3. Lingvistik Taqqoslash

Bolalar uchun o'z ona tili bilan chet tilini taqqoslash qiyinroq, chunki ular hali ona tilining to'liq tizimini o'rganmagan bo'lishadi. Shu sababli, bolalarga chet tilini o'rgatishda tabiiy yondashuv va mavzular doirasida o'rgatish afzalroqdir. Masalan, bolalarga o'rganilayotgan tilni ona tilidan ajratmasdan, turli vaziyatlarda qo'llash va yangi leksik birliklarni turli obrazlar orqali tanishtirish orqali o'rgatiladi.

Kattalar esa o'z ona tiliga asoslanib chet tilini o'rganishga moyildir. Shu sababli, kattalar uchun mashg'ulotlarda ona tilidan tarjima qilish, qiyoslash va grammatik qoidalarni taqqoslash samarali hisoblanadi.

4. Ijtimoiy Faoliyat va Amaliy Qo'llanish

Bolalar tilni tabiiy muhitda, o‘z tengdoshlari bilan o‘zaro muloqotda yaxshi o‘rganadilar. Bu jarayonda ularning do‘stlari bilan birga o‘yin, suhbat va boshqa faoliyatlar orqali tilni o‘rganishga ehtiyoj paydo bo‘ladi. Shu sababli, bolalar uchun til o‘rgatishda ijtimoiy muhitni yaratish, masalan, guruhli o‘yinlar yoki sinf ichidagi mashg‘ulotlar samarali bo‘ladi.

Kattalar esa ko‘proq amaliy qo‘llashga intiladilar. Ular tilni kundalik hayotda yoki ish faoliyatida qo‘llashga moyil. Shu sababli, kattalar uchun mashg‘ulotlar vaqtida real vaziyatlar va turli simulyatsiyalar qo‘llaniladi. Masalan, biznes yoki ijtimoiy mavzulardagi rolli o‘yinlar, intervyular va amaliy mashqlar samarali hisoblanadi.

5. O‘rganish Tezligi

Bolalar miya plastiklik darajasi yuqori bo‘lganligi sababli til o‘rganishni tezroq qabul qilishadi. Biroq, ularning e‘tibor va konsentratsiya darajasi past bo‘lgani uchun qisqa va qiziqarli darslar samaraliroq hisoblanadi. Ularning tilni o‘zlashtirish darajasi o‘yinlar, rasmlar va harakatlar orqali oshiriladi.

Kattalarda esa o‘rganish jarayoni sekinroq kechishi mumkin, lekin ular uzoqroq muddat davomida konsentratsiyani saqlay oladilar. Shu sababli, kattalar uchun darslarni uzoqroq davom ettirish va har bir mavzuga chuqurroq kirishish samaraliroq bo‘lishi mumkin.

Xulosa:

Bolalarga va kattalarga chet tilini o‘rgatish metodikasidagi farqlarni tushunish ularning ehtiyojlariga mos ravishda o‘rgatish jarayonini tashkil qilish uchun muhimdir. Bolalarga o‘rgatishda ularning tabiiy qiziqishini va ijtimoiy o‘rganish qobiliyatini hisobga olib, qiziqarli va intuitiv metodlardan foydalanish lozim. Kattalarga esa maqsadga yo‘naltirilgan, real hayotda qo‘llash mumkin bo‘lgan uslublar orqali o‘rgatish, ularning o‘rganishga bo‘lgan motivatsiyasini saqlab qolishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Brown, H. D. (2007). Principles of Language Learning and Teaching (5th ed.). Pearson Education.
2. Harmer, J. (2007). The Practice of English Language Teaching (4th ed.). Pearson Longman.
3. Ellis, R. (2012). Language Teaching Research and Language Pedagogy. Wiley-Blackwell.
4. Cameron, L. (2001). Teaching Languages to Young Learners. Cambridge University Press.
5. Lightbown, P. M., & Spada, N. (2013). How Languages are Learned (4th ed.). Oxford University Press.
6. Cook, V. (2008). Second Language Learning and Language Teaching (4th ed.). Hodder Education.
7. Pinter, A. (2006). Teaching Young Language Learners. Oxford University Press.